

DISSERTATIO JURIDICA ³³
DE ^{1700, 60}
INTERPRETATIONE
FACIENDA CONTRA EUM ¹⁶
QVI CLARIUS LOQVI
DEBUISET,

Occasione *l. veteribus. 39. ff. de pact.*

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN.

FRIDERICO VVILHELMO,

MARCHIONE BRANDENBURG. ET ELECTORALIUM
PROVINCiarUM HEREDE, & reliqua,

IN ACADEMIA FRIDERICIANA,

Consensu Illustris Facultatis Juridicæ

PRAESIDE

JUSTO HENNINGO Böhmer/

Jurium Licentiato,

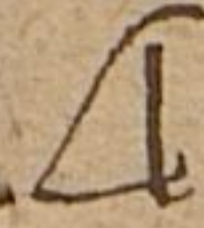
Die XXIV. Novembr. Anno MDCC. horis consuetis

IN AUDITORIO MAJORI

publicæ disquisitioni subjicit

CAROLUS ANDREAS KERSTEN,

Magdeburgensis.

 Hale, Typis CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLLRI, Acad. Typogr.

DISSERTATIO JURIS
DE
INTERPRETATIONE
TACITAE CONSTITUTIONIS
QUI CLARUS LOQUI
DEBET
CUM
RECTOR MAGNIFICENTISSIMO
FRIDERICO WILHELMO
MAGISTRO RATIONIS ET HISTORIARUM
IN ACADEMIA HALLENSIS
CUM
JUSTO HENNINGO
HUMANITATE
DE JURE
BY AUCTORIS
CAROLIS AUGUSTI REX
HALLENSIS

DISPUTATIO JURIDICA
De Interpretatione facienda contra
eum, qui clarius loqui debuisset.

CONSPECTUS.

Multos nescire quid sit Jurisprudencia. §. 1. Doctrina interpretandi a veteribus Jctis ex Corpore juris petita. §. 2. Sicuti & jus Naturæ. §. 3. Ambiguitas veterum Jctorum in doctrina interpretationis. §. 4. Restauratio hujus doctrine §. 5. Non recte doctrina interpretandi ex jure Romano petitur. §. 6. Regula: quod interpretatio sit facienda contra venditorem & locatorem, ut & stipulatorem. §. 7. Dubia contra hanc regulam ita intellectam prout jacet §. 8. & 9. Postea regula rectius efformata a Jctis. §. 10. Methodus dicendorum. §. 11. Regula locum habet in ambiguis & obscuris orationibus. §. 12. Quænam obscuritas hic intelligatur. §. 13. Ambiguitas quotuplex §. 14. Regula hæc locum habet, quoties aliæ communes deficiunt. §. 15. Regula tantum locum habet in conventionibus. §. 16. Non in judicio. §. 17. Nec ultimis voluntatibus. §. 18. Quis sit ille, qui clarius loqui debuisset, ubi simul refutatur Mantica. §. 19. Ille clarius loqui debuit, qui singularem in contrahendo quaerit utilitatem, quod exemplo stipulationis declaratur. §. 20. Explicatur. l. 41 pr. ff. de V. Obl. §. 21. Applicatur fundamentum ad donationem. §. 22. Quomodo in contractibus bilateralibus regula intelligatur, ubi simul exemplis hoc declaratur. §. 23. Si

A 2

appa-

apparet contrahentes revera dissensisse, non fit interpretati secundum naturam contractus. §. 24. In contract. mut. interpretatio fit contra eum, qui singularem intendit utilitatem. §. 25. Cur ut plurimum leges loquantur de venditore & locatore. §. 26. Judicium de vulgatis brocardicis & imprimis de L. 3. ff. de Constit. Princ. §. 27. Explicatur l. 34. ff. de Contr. E. V. §. 28. Rejicitur explicatio Bachovii, §. 29. Explicatur l. 13. qui pot. in pign. §. 30. Illotis manibus interpretationem juris Romani agrediendam non esse ostenditur. §. 32. Speciales casus subjunguntur ex Jctis nostræ ætatis addita epicrisi. §. 33. seqq.

§. 1.

Vid fit Jurisprudentia, plerique se scire opinantur; verum quid sit *scire*, paucos intelligere experientia passim docet. Scilicet non raro ita quædam addiscuntur, (quod a scholis trivialibus annon originem ducat alii judicent) ut verba saltim tenere discamus, vim autem ac potestatem i-

psius rei intellectui distincte insinuare negligamus. Nemo tam hospes in jure, qui non definitionem Jurisprudentiæ ex Institutionibus suis possit recitare: ast ubi penitus nervum definitionis tetigeris, non raro hic aquam hærare deprehendes. Meo quidem judicio defectus hujus causa est, quod secundum principia sapientiæ falsæ a primis annis hi, qui literis interioribus operam dant, memoriam infinitis rebus onerare cogantur, & contra a meditando revera abducantur, cum tamen veræ eruditionis leges meditationem exoptulent.

§. 2 Equidem jurisprudentis officium vel binis circumscribi potest verbis, quod scilicet consistat in *inter-*
pre-

* (5) *

pretatione & applicatione jurium. Ast quot verba, tot scopuli. Ut nihil jam dicam de *applicatione*, sola interpretatio rot fluctus hactenus peperit, ut si quis principia hujus doctrinae ex ingentibus Doctorum voluminibus petere vellet, inter incertum & periculosum ingredi deberet. Deprehendebant quippe veteres Jcti, doctrinam hanc Jcto omnino necessariam esse, & jura sine hujus subsidio intelligi non posse: verum fontem hujus doctrinae aliunde petebant & sic fluctuantes frustra ad vera principia pervenire poterant. Plerique enim, qui manus ad scribendum admovebant, destituti erant veris principiis philosophiae rationalis, quippe quae nec in vulgaribus compendiis Logicisprehendebantur: & sic ad Justinianum suum reversi ex legibus ipsis artem & regulas interpretandi eruerestudebant, cum tamen non ita illotis manibus ad Leges accedere debuissent. Accedebat, quod omnis sapientiae thesaurus latere in jure Romano credebatur, ut sic Jcto turpe duceretur aliunde artem interpretandi petere.

§. 3. Fuere fere eadem fata Juri Naturae. Putarunt enim haud pauci, hoc ipsum non aliunde hauriendum esse, quam ex Jure Romano, cum illud ibi largissimeprehendatur. Inde tanta confusio doctrinarum juris Civilis & Naturae orta, ut hi, qui ex Moralisticis juris naturae prudentiam scribere volebant, nihil aliud fere exhiberent, quam Legum Romanarum enucleationem, quamvis ineptam & inutilibus tricis plenissimam, quod ingentia illa scholasticorum monumenta luculenter testantur. Cum enim subsidiis verae eruditionis destituerentur, duce quodam opus habebant, quem praerentem sequerentur instar caecorum.

§. 4. Sicuti ergo illi juris Naturae Doctores, vel quasi ob-

si, obruebant lectores infinitis, confusis, male coherenti-
 bus & alienis regulis: ita & qui artem interpretandi jura
 concinnabant, ex singulis legibus fere novas construebant
 regulas & numerum adeo adaugebant, ut positis hisce
 manuuctionibus vulgatum illud non abs re diceretur: In
 Jcto requiri *ferreum caput*, quo tam vastissima volumi-
 na memoriae tradere; *auream crumenam*, quo sibi tot tan-
 taque luminaria juris comparare & *plumbeum podicem*, ad
 designandam patientiam in evolvendis & perlegendis e-
 jusmodi Heroibus. Notus adhuc hodie & fere in omni-
 um Practicorum manibus est *Pater Practicantium* Cardi-
 nalis Mantica, qui operibus vastissimis interpretationis
 doctrinam complexus tum in *tr. de Tacit. & ambiguis con-*
vent. tum etiam *de coniect. ultim. volunt.* & sic in singulis
 materiis juris aliam interpretandi viam eligi debere cre-
 didit. Simile argumentum tractavit Simon de Prætis, quem
 etiam plerumque in hac materia tanquam ducem sequi
 solent. Unde & adhuc hodie regulæ passim audiuntur:
 aliter pacta, aliter ultimas voluntates esse interpretandas.
 Celebrantur quoque in hac arte vulgo commentatores ad
tit. ff. de V. S. & R. J. quo in specie pertinet Alciati tractatus
de Verb. Significat. qui tamen revera nil nisi doctrinam inter-
 pretationis continet. Alios præterea laudare solent in hac
 materia ut Stephanum de Phedericis, Constantinum Roge-
 rium, Albericum Gentilem, aliosque quorum catalogum
 hic recensere, otiosum duco.

§. 5. Cum vero Grotius Juris Naturæ doctrinam e-
 mendare suscepisset, simul aggressus est doctrinam *de in-*
terpretatione; illamque ad certas concinnas & pauciores
 regulas deducere conatus est. Quem præeuntem subse-
 cuti postea sunt alii, imprimis Pufendorffius & Excellent.
 Dn. Thomas. tum in *Jurispr. Divina*, tum inprimis in *Der*
Ver-

Bernunfft-Lehre parte secunda, ubi mira concinnate hanc doctrinam paucis regulis absolvit, ut jam non amplius ferreo capite hic quidem indigeamus. Aggressi quidem adhuc sunt plures hunc laborem ut Johan. a Felde, Vincen- tius Placcius, Eichelius aliique: Sed & hi multitudine sua nos obruunt, & plerisque hactenus adoratis regulis tenaci- ter inhaerent.

§. 6. Quamvis itaque hæc doctrina hodie satis re- staurata prædicari possit, dolendum tamen, quod com- munitè fere hæc principia negligantur & spernantur, vul- gatae autem illæ, quas se ex jure Romano hausisse glorian- tur, ubique adhibeantur, quæ tamen vel conclusiones ex illis principiis sunt, vel male ob defectum verorum prin- cipiorum interpretandi explicantur & applicantur. Ma- neat suus honos juri nostro: ast qui doctrinam interpre- tandi inde unice petere studet, ne perverse omnia agit, & veros fontes deserit. Leges determinant actiones civi- um, iisque agenda præscribunt: quæ autem sunt opus ju- dicii & intellectus, ibi cessat legum officium & philosophiæ hoc unice adscribi debet. Aliunde ergo hæc doctrina pe- tenda & ad Jurisprudentiæ studium afferenda.

§. 7. Qui itaque ubique legibus circumvallati ince- dunt, imprimis, ubi de interpretatione pactorum agen- dum est, formare solent regulam ex *l. veteribus 39. ff. de pact.* ubi dicitur: *Veteribus placet, pactionem obscuram vel ambi- guam venditori, & qui locavit nocere, in quorum fuit potesta- te legem apertius conscribere.* Ex qua lege inferunt: Ergo interpretatio in pactione ambigua facienda est contra ven- ditorem & locatorem. Cur autem contra venditorem & lo- catores? Rationem in promptu habent: quia venditoris est & locatoris legem contractui conscribere, non emto- ris & conductoris. Anton. Faber in *Ration. ad cit. l.* Sim- pli-

plicius adhuc videtur incedere Glossa, ubi ait: quia veteribus placet, ut dicitur in lege, *ergo & nobis debet placere*. Stet scilicet pro ratione Veterum voluntas vel potius auctoritas, quod etiam tanquam notabile alibi observat Bald. in *l. ult. C. de Edict. D. Adr. toll.* Nec videtur amplius de hac propositione dubitandum, postquam & aliis textibus idem inculcatur: Sic in *l. 172. ff. de R. J.* dicitur: *In contrahenda venditione pactum contra venditorem interpretandum est*. Et Paulus in *l. 21. ff. de Contrah. Emt. V.* sat aperte idem probat *Labeo scripsit*, inquiens, *obscuritatem pacti nocere potius debere venditori, qui id dixerit, quam emtori, quia potuit re integra apertius dicere*. Et Pomponius in *l. 33. eod.* *Si non appareat, quid acti sit, tunc id accipitur, quod venditori nocet*. Locatori & venditori porro adjungunt *stipulatorem*, quod & hic clarius loqui debuisset, & sic contra illum facienda sit interpretatio. Nam dicitur in *l. 26. ff. de reb. dub. cum queritur in stipulatione, quid acti sit, ambiguitas contra stipulatorem est* & in *l. stipulatio 38. §. 18. de V. Obl.* idem repetitur: *In stipulationibus cum queritur quid actum sit, verba contra stipulatorem interpretanda*. Addit hujus decisionis Celsus rationem in *l. Quidquid. 99. ff. eod. qui stipulatori liberum fuit verba late concipere*.

§. 8. Jam vero qui semper verba clara legis clamant nec vim & potestatem ejus intuentur, videant, quibus se involvant dubiis. Primo enim quæro, cur præcise interpretatio facienda contra venditorem & locatorem? cur non potius contra emtorem & contraductorem, nam & hi plerumque legem contractus conscribunt, & sic apertius loqui debuissent? Num enim præcise in illorum potestate est legem apertius conscribere? Utrique enim videtur idem imputari posse. Unde & Grönvvegen *ad l. 39. de pact.* seductus ex male intellecta lege putat, hanc legem esse abrogan-

rogandam, quia in utriusque partis potestate positum sit, legem apertius dicere. Num vero Glossam sequamur, quæ autoritatem veterum hic pro ratione assumunt, *quia scil. ita veteribus placuit?* Nata videtur hæc ratio in asylo ignorantia. Hinc ineptientem Glossam hic non adoremus, quod quidem per seculi libertatem omnino licitum est. Revera enim legem hanc non intellexit, quod patet ex casu, quem pro declaratione huic legi subiecit: *Vendi tibi, inquit, equum & dixi sic: vendo tibi equum, qui est sine vitio & morbo, excepto, quod non ascendit arborem: non autem ascendebat pontem ligneum. Unde credebam, quod essem excusatus, ut non tenerer. Tamen non sum excusatus. Unde fit interpretatio contra me, cum potui apertius hoc dicere. Risum teneatis amici.* Ictus evidenter agit de obscura & ambigua pactione, quæ potest sana ratione in utramque intelligi partem. Glossa exemplum interpretationis cavillatoria & dolosa substituit, de qua tamen nullum verbum in lege, ut ulla dubitatio: cavillatoria enim interpretatio statim in oculos incurrit & semper rejicitur, de qua plura exempla occurrunt apud Grotianum *de J. B. & P. lib. 2. c. 16. §. 2. & 6.* & Dn. Thomam. *in Jurispr. div. l. 2. c. 12.* Pufend. *de J. N. & G. lib. 5. c. 12.* Illam ergo minime hic tangimus. Ejusdem farinae est exemplum, quod affert Gryph. *in æconom. leg. l. 1. c. 24. num. 215.* de venditore equi cæci, dicente: *Flahre Augen* non equi, sed emtori oculos, intelligente. Certe si ita lex intelligenda foret, totam doctrinam de *reservationibus mentalibus* hic adducere in subsidium possemus. Assumamus ergo casum ex ipsis legibus: *Vendidit quis fundum. Emptor vero in emtione dixit, accedere Stichum servum.* Cum vero venditor plures servos ejusd. nominis haberet, & sic ambiguum esset, quis ex pluribus accedere deberet, cum de alio emtor de alio venditor

B

tor

tor senserit, hic jam quaestio oritur: Contra quem interpretatio facienda? Si vulgatis Regulis inhaerere velimus, dicendum contra venditorem, quia veteribus ita placuit. At non placuit ita veteribus. Paulus enim & Labeo contra emptorem ajunt hic interpretationem faciendam in *L. 34. pr. ff. de Contrab. Emt. V.* Siccine ergo Paulus in *l. 21. eod.* sibi contradicit, aut oblitus est regulæ generalis, ibi a se traditæ? Cujacius quidem ut hanc contradictionem tollat, *1. Obs. 10.* alibique corrigit textum, & putat legendum esse, *quem emptor intellexerit.* Ast talis conciliatio nimis violenta est, & ipsi textus rationi & intentioni Pauli repugnat, ut inferius docebitur. Recte proinde reprehendit hanc emendationem Fornerius *2. select. 18.* & Bachov. *ad Treutl. V. 1. disp. 6. th. ult. lit. b.* Nihilominus tamen videtur Cujacius sententiam approbare, Dion. Gothofred. *in not. ad cit. l. 34. lit. g.* putans, haud dubie hic emptoris esse electionem ob verba textus, cui tamen infra satisfaciemus. Videtur idem Paulus in *l. 13. qui not. in pign.* aliam decisionem Regulis supra positis contrariam formasse, ubi cum nihil in casu ibi proposito aperte dictum esset, contra emptorem facit interpretationem, quod & agnoscunt interpretes, dum ajunt fieri hic interpretationem pro venditore contra *l. 39. de pact.* vid. Gothofr. *in not. ad c. l. 13. lit. n.*

§. 9. Sed nec quod de *Stipulatore* asserunt, caret dubio. Nam & Ulpian. qui in *l. 38. §. 15. de V. Obl.* generalem de stipulatore tradiderat regulam, videtur in *l. Eum qui Kalendis 41. pr. eod.* contrariam decisionem inde efformasse in casu, quando quis Kalendis Januariis stipulatus est, nec addidit quibus Januariis? Primo enim dicit spectandum esse, quid inter eos acti sit. Si autem hoc non appareat, dicendum esse, primas Kalendas Januarias spectandas: at vero ita in favorem stipulatoris fit interpretatio. Ut
huic

huic dubio Glossa *ad l. 39. ff. de pact.* occurrat, putat hoc ideoa Jcto esse ita decisum, *quia alias stipulatio inutilis redderetur, si de ultimis Kalendis mundi intelligeretur.* At ita regula ista non est universalis. Et quis unquam ita cavillatorie hanc stipulationem interpretabitur, ut de ultimis mundi Kalendis intelligenda sit? Apparet ergo rationem harum legum §. 7. recensitarum aliunde esse petendam. Accedit quod in Prætoriiis stipulationibus, si ambiguus sermo acciderit, Prætoris sit interpretatio, *sec. L. 9. ff. de stipul. Præt.* Cur vero & hic non fit interpretatio contra stipulatorem. Ac denique ipse Celsus in *L. 99. ff. de V. obl.* non adstipulatur generalitati regulæ, quod interpretatio sit facienda contra stipulatorem, sed caute dicit: *FERE secundum promissorem interpretamur.* Quod & ulterius declarat, notanter subjicit: *Nec rursus promissor ferendus est, si ejus intererit de certis potius vasis forte aut hominibus actum.* Quæ verba indicant, aliquando contra promissorem esse faciendam interpretationem. Declarat hoc exemplo Pomponius in *l. si mihi 110. in f. ff. eod. si stipulatus fuero de Te: Vestem tuam, quæcunque muliebris est, dare spondes?* quærebatur, quomodo hic interpretatio facienda & respondet Jctus, Magis ad mentem stipulantis, quam ad mentem promittentis id referri debere, non quid senserit promissor. Num igitur semper contra stipulatorem facienda interpretatio?

§. 10. In tantas difficultates se conjiciunt, qui absque ulteriori examine & indagatione cæco pruritu verbis legum inhaerent, & ita tamen reapse leges deserunt, dum vim & potestatem non inquirunt, in qua tamen anima legis consistit. Cum itaque Jcti viderint, Regulas has ita prout in nostro jure jacent, generaliter intelligi & applicari non posse, efformarunt inde sequentem cer-

te aptiorem: *Interpretatio in pactione ambigua & obscura est facienda contra eum qui clarius loqui debuisset.* Et hactenus omnino Regula magis commode proponitur. Nam sequitur rationem decidendi, quam JCTi ubique pro fundamento agnoverunt. Sic Papin. in L. 39. de Pacl. dicit in quorum (scil. Venditoris & Locatoris:) *fuit potestate legem apertius conscribere.* Et Paul. in L. 21. de contr. E. V. *quia potuit re integra apertius dicere.* Et Celsus in L. 99. d. V. Obl. *quia stipulatori liberum fuit verba late concipere.* Sic itaque non confugiendum hic ad auctoritatem veterum, nec præcisè ad *Venditorem locatorem* aut *stipulatorem* respiciendum esse patet, sed potius ad hanc rationem decidendi: quæ summa nititur æquitate, quam ita Anton. Fab. in *rational. ad ff. ad L. cit. 39. de pact.* his exponit verbis: *Illud sane in jure nostro perpetuum est, nunquam favendum esset ei, cui aliquid potest imputari, quia, ut est in juris Regula, quod quis ex culpa sua damnum sentit, sentire non videtur L. quod quis 203. de R. J. Imputari autem potest ei, qui legem apertius dicere potuit.* Cum igitur hæc ratio sit petita ex principiis juris Naturæ, apparet hanc regulam non præcisè juri Romano propriam esse, sed etiam pactis publicis a Gentibus celebratis, quas tamen nulla juris Romani tenet communio, applicari posse, ut hinc hujus regulæ usus etiam in privatis negotiis foret, licet jus Romanum illam plane omisisset. Secundum principia ergo juris Naturæ, unde deducta est hanc regulam explicare & Leges Romanas inde interpretari convenit.

5. II. Quæ cum ita sint, videndum jam erit (1) quando hæc regula locum habere possit? (2) quibus in materiis juris? (3) quis sit ille qui clarius loqui debuisset? (4) quare Leges imprimis hic respexerint ad Venditorem locatorem & stipulatorem? (5) An revera dissensus inter JCTos

tos veteres hic deprehendatur? & [6] quomodo hæc regula ad casus speciales sane applicari possit? quæ membra methodum jam dicendorum suppeditabunt.

§. 12. Ad primum membrum, quando videlicet hæc regula locum habere possit, respondent leges §. 7. citata duplici ratione: (a) quando sermo est de pacto *ambiguo & obscuro. l. veteribus 39. ff. de pact.* Obscurum autem pactum rursus duplici sensu dici potest, prout *obscuritas* est vel *explicabilis* vel *inexplicabilis*. Hæc est, quæ nullo modo intelligi potest & sic omne boni interpretis officium hic cessat. Illa vero, quæ certum & perspicuum sensum nullum habet, leges tamen bonæ interpretationis omnis non respuit. Cujac. *ad Rubr. ff. de Reb. dub.* Hic statim Doctores in diversa abeunt, utrum utraque acceptio ad hanc Regulam applicari possit nec ne? De posteriori non dubitandum: Sed de priori seu obscuritate inexplicabili gravius occurrit dubium. Equidem Gothofred. in *not. ad L. 39. de pact. lit. s.* non alienus videtur esse ab affirmativa sententia, dum pactum obscurum explicat, *quod nullo modo intelligi potest*, quocum etiam facit Cujacius teste Anton. Fabro in *Ration. ad cit. L. 39. & Wesemb. in Paratit. ad tit. de pact. n. 10. in f.* eodem modo pactionem obscuram cum Gothofredo explicans. Apparet hoc porro ex differentia, quam suppeditare solent inter ambiguum & obscurum. Ita enim Gothofr. *cit. l. lit. t. In ambiguo: Utrum dictum, in obscuro quid dictum sit, quæritur.* Rejicit hanc sententiam Anton. Faber in *Ration. ad cit. l. 39. &* quidem ex hoc sat prægnanti fundamento, quod obscurum inexplicabile pro non scripto potius habeatur, ita ut ex eo contractus totus inutilis reddatur; quamvis *L. 16. de Condit. Instit.* ab ipso hunc in finem allegata hoc minime inferat, quam vulgo de *perplexa conditione* accipiunt, quæ tamen ita perplexa non est,

ut intelligi, quicquid etiam Jctus sentiat, non possit. vid. Dn. Thomas. *Jurispr. Div. lib. 2. c. 12. n. 182.* Fundamentum vero hujus sententiæ rectius desumi posset ex eo, quod in obscuris inexplicabilibus omnes regulæ boni interpretationis cessent, adeoque & hæc, quam leges nobis suppeditant. Vid. Dn. Thomas. *in Jurisprud. Div. lib. 2. c. ult. num. 177.* Tale obscurum esset, si in instrumento antiquo voces reperirentur plane non intelligibiles, quæ tamen rei nervum tangerent, item si non legibiles, prout hoc deductum a Præf. *in Diss. de Script. non legib.* Quomodo enim hoc in casu dicere possem, interpretationem esse contra eum faciendam qui clarius loqui debuisset, cum nihil exinde intelligi, nec ullus sane sensus inferri possit? Conf. Cujac. *in Comment. ad L. 14. d. leg. 1. lit. e.*

§. 13. Intelligimus proinde hic talem pactionem, quæ quidem quodammodo obscura est, sed adhuc sensum & explicationem recipit. Videtur hoc ipsum indigitare voluisse Jctus in *l. 39. de pact.* dum dicit *Pactionem obscuram vel ambiguam*, ut ita posterior vox explicet priorem, & talis hic intelligatur obscuritas, quæ ambiguum admittit sensum & hoc vel illo modo intelligi potest, prout bene animadvertit Cardin. Mantic. *in Lucubrat. Vatic. de tacit. & ambig. convent. lib. 1. tit. 15. n. 13.* Quamvis ergo subtilis quædam distinctio excogitari possit inter pactionem ambiguam & obscuram, quoad hanc tamen regulam *συνόψως* hæc accipienda esse apparet. Nam & alias in jure obscurum sæpe dicitur ambiguum, ut apparet ex *l. si fuerit legatum 10. in fin. ff. de reb. dub.* & quin omne ambiguum recte quoque obscurum dici possit, ipsi dissentientes fatentur vid. Gothofr. *in not. ad l. 39. de pact. lit. r.* Apparet hoc quoque ex exemplo, quod adducit Id. *ad l. 21. de Contrab. Emt. vend. lit. y.* Vendidi inquit, alicui agrum duodecim libris & di-

& dixi, me tribus annis hujusmodi quantitatem recipere velle. Completo igitur anno petebam 4. libras. Ille respondit, se quatuor annis totum soluturum. Quoniam ergo non perspicue dixi in venditione, quomodo accipere debuerim, mihi met nocui. Hic certe pactum tam obscurum quam ambiguum dici potest.

§. 14. Est vero ambiguitas secundum Manticam cit. l. n. 15. triplex, alia *juris*, alia *facti*, alia *personæ*. De *juris ambiguitate* hic non sumus solliciti sed ibi alia regulæ applicandæ vid. l. 10. 12. 13. ff. de *LL. Facti* vero ambiguitas hic imprimis consideranda, quia de pactione ambigua, quæ factum continet, hic sermo est, & hoc intuitu ambiguitatem personæ sub facto comprehendere possumus, quando in pacto oritur dubium circa personam.

§. 15. Deinde (b) ad quæstionem membri primi & hoc annotant leges, tunc demum huic regulæ standum esse, *quoties regulæ communes interpretandi alie deficiunt, nec appareat, quid inter contrahentes actum sit.* Observavit id accurate Pomponius in l. 33. ff. de *Contrah. E. V.* in exemplo desumpto ex pacto hoc venditioni adjecto: *flumina stillicidia, uti nunc sunt, ut ita sint.* Dubium oriebatur, quomodo hoc esset intelligendum? Respondet Jctus, primum spectari oportere *quid acti sit* (quod ex communibus regulis interpretandi judicandum) *si id non appareat, tunc id accipi, quod venditori nocet,* conf. l. 3. ff. de *Reb. cred. l. Nepos 125. ff. de V. S.* Clarius rem exprimit Ulpian. in l. 34. ff. de *R. F.* ubi in stipulationum & cæterorum contractuum interpretatione hunc ordinem observandum esse docet; ut sequamur 1] quod actum est. 2] Si hoc non liquido appareat, quod in ea regione, in qua actum est, frequentatur v. c. si de florenis dictum sit, & dubitetur, de quibus, an de Misniscis an Hollandicis, an aliis, regio in qua contractus celebratus,

bratus, decisionem dabit. 3) Si nec regionis mos appareat, quia varius fuit & incertus, ad id redigendam esse summam, dicit Jctus, quod minimum est, quod & in *l. 9. ff. eod.* itidem & generaliter quidem asserit, *Semper*, inquit, *in obscuris, quod minimum est, sequimur.* Cæterum & Paulus, qui alias ad nostram provocare solet regulam, non diffitetur, communes præcedere debere. *Ita obscuris*, inquit in *l. 114. de R. J. inspicit solet, quod verosimilius est, aut quod plerumque fieri solet.* conf. *c. inspicimus 45. de R. J. in 6.* vel ut dicitur in *l. 56. eod.* quod benignius est conf. *Mantica in tr. ne tacit. & ambig. convent. Lib. 2. tit. 4. n. 104.* Unde nec repugnat, quando Julianus in *L. 67. ff. eod.* dicit, *quoties idem sermo duas sententias exprimit, (h. e. quoties ambiguitas occurrit) ea potissimum excipitur, quæ rei gerenda aptior est.* Communis enim interpretandi Regula est, quod interpretatio sit adornanda secundum substratam materiam, id quod Julianus in lege allegata innuit. Simili modo & quod Ulpianus in *L. 80. de V. Obl.* asserit, regulam nostram non evertit scil. *quotiens in stipulationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi quo res, de qua agitur, in tuto sit.* Eodem modo & Paulus in *l. 172. ff. de R. J.* præmittit quidem regulam nostram, quod scil. in contrahenda venditione pactum contra venditorem sit interpretandum. Sed mox subjicit communem: *Ambigua autem intentio ita accipienda est, ut res salva actori sit.* Liceat rem declarare unico exemplo: Scriptum erat in lege locationis: *redemptor sylvam ne cedito, neve cingito, neque quem cingere cedere urere finito.* Accidebat, ut redemptor aliquem earum rerum quid facere videret, nec prohiberet, quærebatur, an eo nomine teneretur? Nervus controversiæ huc redibat an ad hoc ipsum ex pacto obligatus esset? Ambiguum enim, vel ipso notante Alfeno in *l. 24. ff. locat.* hoc pactum est, cum verbum

bum *finendi* duplicem admittat significatum 1] prohibere
 præsens facientem 2] Sylvam ita custodire, ne quis talia fa-
 cere possit. Num ergo hic statim ad nostram regulam con-
 volandum est? Sine dubio enim sic interpretatio facien-
 da foret contra locatorem, qui apertius rem exprimere
 debuisset. Sed non ita Aifenus. Inquirit primum ex ratio-
 nabilibus fundamentis, quid inter contrahentes actum sit,
 & ex communibus Regulis bonæ interpretationis conclu-
 dit, *locatorem potius id videri voluisse, ut redemptor non so-
 lum, si quem casu vidisset sylvam cedere prohiberet, sed uti
 curaret & daret operam, ne quis cederet.* conf. B. D. Struv.
Ex. 6. th. 52.

§. 16. Huic primæ quæstioni succedit secunda ex al-
 tero membro: quibus in materiis juris locum hæc Regula
 habeat, an indistincte in omnibus, an vero tantum in cer-
 tis materiis? Si quæ hæctenus dicta sunt, accuratius con-
 siderentur, apparet, sermonem hæctenus tantum fuisse de
conventionibus ambiguis & obscuris, non de aliis. Quæri-
 tur proinde, annon etiam hæc Regula applicari possit ad
 illa, quæ in iudicio sunt ab uno litigantium prolata? E-
 quidem Dd. non raro argumentum a contractibus ad ju-
 dicia formare solent ceu putet ex Everhard. a Middelb.
loc. top. a Contr. ad iudic. Imo & inter veteres JCtos hic
 dissensum fuisse apparet *ex l. inter. stipulantem 82. §. 1. d.*
V. Obl. ubi Aristo argumentum a contractibus ad iudicia ad-
 mittebat, refutatus tamen ibidem a Paulo. Docet e-
 nim, esse diversitatem rationis inter contractus & iudi-
 cia. Si in stipulatione dissensus occurrat inter contrahen-
 tes, veluti quod stipulator de alio Stichosenserit, & pro-
 missor de alio, nihil actum erit, ex notissima regula juris,
 quod stipulatio ex utriusque consensu valeat, quo defici-
 ente, stipulatio vitiatur. Inter litigantes autem non a-
 dest

dest consensus utrobique de iudicio suscipiendo, cum plerumque iudicium in invitum reddatur & hinc *rei* in iure nostro dicantur *fugientes*, quod fugiant iudicia. Ponamus ergo casum: Alfenus vindicat Stichum a Cajo. Hic cum obtineret in iudicio, & Cajo condemnaretur Stichum ei restituere, accipit a Cajo Stichum sed alium, quam de qua controversiam moverat Alfenus; quæstio nova oriebatur, quis Stichus esset restituendus, num is, de quo actor, an de quo reus sensisset? Si ex nostra regula argumentari liceret, dici posset, actori imputari potuisse, quod non fuerit locutus apertius, adeoque contra eum faciendam interpretationem. Paulus tamen inde argumentari non posse liquido ostendit, dum asserit, actori hic potius credendum esse, ut is Stichus petitus videatur, de quo actor senserit: *alioquin addit, semper negabit reus se consensisse*. Idem & Celsus, notante Ulpiano in *l. solemus 61. ff. de Judic.* asserit, periculosum esse existimans ex persona rei metiri, de quo actum sit inter litigantes, ob rationem: *quod semper reus, ne condemnatur hoc dicet, non convenisse*. Imo Ulpianus in *L. 66. ff. eod.* plane in iudiciis contrariam huic nostræ asserit regulam, *si quis inquit, ambigua intentione vel oratione usus sit, id quod utilius ei* [qui dixit, sive actori, huius enim est intentio, non rei, nisi quando excipiendo actor fieri dicitur] *est, accipiendum est*. Qui enim profert aliquod in iudicio semper in sui favorem protulisse videtur. B. Dn. Brunnem. *ad cit. L. 66. n. 5.*

§. 17. Inde liquido apparet nostræ regulæ in iudiciis non esse usum, sed tantum in conventionibus. Rationem diversitatis in §. *precedenti* jam quodammodo ex ipsis legibus vidimus. Declarat vero hanc ulterius Anton. Faber. in *Ration. ad L. 39. de pact.* his verbis: *Aliud est loqui de eo, quod unus tantum contrahentium aut litigantium dixerit, sive*

in iudicio, sive extra iudicium. Aliud vero de eo, quod a pluribus conventum sit. Priore namque casu nemini sit injuria cum verba ex proferentis voluntate accipiuntur. Posteriori autem casu fieret injuria ei, cui pactum commune est. conf. Barbof. ad l. 66. n. 3. ubi itidem asserit, ideo aliud esse in contractibus, quod ad duorum voluntate dependeant. Verum hæ rationes diversitatis non adeo apertæ sunt, sed infra demum declarandæ, ubi inquirendum erit, quis dicatur ille, qui clarius loqui debuisset.

§. 18. Multo minus applicari potest ad ultimas voluntates. Hæ enim semper benignius sunt interpretandæ *l. 24. ff. de reb. dub. & ut magis testamentum valeat quam pereat. l. 12. eod.* Nam & hic agitur de unius testatoris scil. voluntate interpretanda, secus ac in conventionibus. Et huc puto applicari posse regulam Maciani Jcti in *l. 96. de R. l. quod in ambiguis Orationibus maxime sententia spectanda ejus, qui eas protulisset.* Est enim desumpta hæc regula ex libro duodecimo fideicommissorum, unde credibile est, Jctum hac regula in materia fideicommissorum usum fuisse. Quare in explicatione verborum testamenti semper recurrendum est ad testatoris mentem *l. non aliter 69. de Leg. 3.*

§. 19. Hisce ita prælibatis ulterior (3) disquisitio instituenda erit, *quis sit ille, qui clarius loqui debuisset in conventionibus ambiguis & obscuris?* Per exempla Venditoris locatoris & stipulatoris hic responderi non posse supra §. 8. evictum est. Mantica in *Lucubr. Vat. de tac. & ambig. convent. lib. 2. lit. 4. n. 99.* hoc exponit ita: *pactum ambiguum debent intelligi adversus eum, qui ex eo nititur,* quam regulam multis Dd. autoritatibus circumvallat. Declarat autem hoc ita: ut si appareat, a quo verba fuerint prolata adversus eum debeant intelligi: si non appareat, præsumantur

tur ab eo prolata, cui prodesse possunt. Ut adeo ambiguum pactum semper debeat intelligi contra eum, qui ex eo commodum velit reportare. Sed obscurum per æque obscurum declarat. Quilibet enim litigantium se fundat in pacto, & uterque verba pacti in sui favorem interpretatur. Actor dicit ego ita intellexi pactum, reus vero: & ego ita, veluti: Vendo Javoleno meas ædes. Javolenus autem ex favore in me mihi concedit; ut possim excipere hypocauftum. Postcontroversia oritur, de quo hypocauſto actum sit? Cum hoc non appareat, quæritur contra quem sit facienda interpretatio. Ego me fundo in pacto & dico: Javolenus mihi indefinite promisit hypocauftum. Ergo imputandum ei, quod non locutus sit apertius. Javolenus contra se fundat in pacto & dicit: ego tibi promisi indefinite hypocauftum, & mihi electionem reservavi, cur tu non fuisti locutus apertius. At, rehero, tu verba protulisti & spontanee mihi hypocauftum promifisti, ergo verba pacti contra te interpretanda. Quid ergo juris? Certe ex hujusmodi interpretatione nihil certi hic determinari posset. Dicis forsan, at Javolenus hic vult commodum reportare ex sua interpretatione. Ergo secundum Mantiscam facienda contra eum interpretatio. Idem & Javolenus regerit. Et tu commodum ex tua interpretatione quæris, dum mihi deterioris conditionis hypocauftum assignare intendis, quo ipso lædor, quippe qui hoc intuitu tibi ædes meas vendidi ut commodum hypocauftum in ædibus venditis mihi reservarem. Unde & Anton. Faber. *in Ration. ad l. 39. de pact.* quidem reprobatur illam sententiam, sed tamen nullam substituit commodiorem interpretationem.

§. 20. Relictis ergo omnibus aliorum interpretationibus rem bene explanari posse autumo secundum ea, quæ publi-

publicis prælectionibus *ad Cod. tit. pact.* proposuit Excell. Dn. Thomafius. Substituam autem loco fundamenti hanc Regulam: *Ille in pactione ambigua & obscura clarius loqui debuisse, qui in illa voluit singularem & extraordinariam querere utilitatem, quando scilicet is est, de illa utilitate, quam querere voluit.* Quam Regulam ut declarem, supponendum, contractus esse vel mutuos, ubi uterque contrahentium querit utilitatem, vel gratuitos, ubi alter tantum contrahentium. In gratuitis v. c. in stipulatione, ut plurimum utilitatem querit stipulator, hinc Leges supra §. 7 allegatae generaliter dicunt, contra stipulatorem esse faciendam interpretationem *l. 38. §. 15. de V. Obl. l. 26. de reb. dub. l. 99. d. V. Obl.* Dixi ut plurimum. Nam contingere potest, ut promissoris *singulariter* intersit, de certis potius rebus actum fuisse, quo casu ipsi imputandum, quod cum in promissione singularem intuitus sit utilitatem, non locutus fuerit apertius. Et hoc liquido ex dato fundamento ita explicat Celsus in *l. quicquid 99. ff. d. V. Obl.* dum ait: *Nec rursus promissor ferendus est, SI NB. ETUS INTERERIT, de certis potius vasis forte aut hominibus actum.* Et ita sine difficultate jam intelligi potest decisio Pomponii in *l. 110. ff. de V. Obl.* ubi quis ita stipulatus erat: *Vestem tuam, quaecunque muliebris est, dare spondes?* Quid si jam promissor solitus fuerat muliebri quadam veste uti, (quod non infrequens apud Romanos fuisse, testatur exemplo Senatoris cujusdam Pomponius in *l. inter vestem 33. ff. de Auro, Argent. mund.*) an illa etiam debetur? respondet Ictus affirmative, quod generaliter, quaecunque muliebris est, vestem promiserit. Sed opponebat promissor, se noluisse illam vestem promittere. Respondetur ex nostra Regula: Cum tua intererat, hoc genus vestimenti sub hac generali stipulatione non comprehendi, cur non locutus apertius,

* (22) *

stipulationemque generalem restrinxisti. Ergo hic contra
te facienda interpretatio.

§. 21. Caterum non necesse est, ut Regulam datam
cum commentatoribus limitemus, pro stipulatore tunc
esse faciendam interpretationem, si alias exitum res non
reperiret. Formarunt sibi hanc limitationem ex *l. 41. ff.
d. V. Obl.* ubi quaestio proponebatur, quomodo interpre-
tatio facienda, quando quis Kalendis Januariis stipulatus
est, nec addidit, quibus Januariis, an primis an secundis an
tertiis? Respondet J. C. Ius, primas Kalendas Januarias spe-
ctandas? Cur vero primas? cum stipulator hic clarius lo-
qui debuisset, quippe peculiarem utilitatem respiciens, &
sic contra eum facienda interpretatio videtur. Movit for-
san hæc ratio communiter interpretes, ut hic limitatio-
nem suæ regulæ sibi fingerent, quam & Glossa supra §. 9.
citata agnoscit, ne alias dicamus de ultimis mundi Kalen-
dis interpretationem esse faciendam. Respexit sine dubio
Glossa, quam etiam retinet Colleg. J. Arg. *ad tit. cit. n. 41.
ad l. quotiens 80. ff. de V. Obl.* ubi J. C. Ius ait: *quotiens in stipu-
lationibus ambigua oratio est, commodissimum est id accipi,
quo res, qua de agitur, in tuto sit.* Sed si hanc rationem,
quæ tamen adæquata non est, applicamus ad præsentem ca-
sum, ne sic quidem erit inter limitationes referenda. Supra
enim jam prælibavi, Regulam nostram tunc demum locum
habere, quando communes & vulgares deficiunt, quæ ta-
men hoc in casu ita non deficeret, si lex illa applicari pos-
set. Verum, nisi me omnia fallunt, puto Ulpianum cum
Sabino ex alio fundamento, & quidem ex nostra dicta re-
gula decisionem formasse. Fundamentum hujus decisio-
nis in §. 1. *l. cit.* subministrat inquit: *Ex quo apparet, diei
adjectionem pro reo esse, non pro stipulatore, scilicet in dubio.*
conf. B. Dn. Brunnem. *ad cit. l. 41.* Idem Ulp. in *l. 17. ff. de
R. J.*

R. 7. hoc repetit, inquit: *In stipulationibus promissoris gratia tempus adjicitur. conf. l. 50. de Obl. & Act.* Cum itaque in dubio promissoris gratia tempus adjiciatur, & sic ille in adjectione diei singularem sectetur utilitatem, quid aliud superest, quam ut dicamus, promissorem sibi nocere, si non curet, ut dilucide exprimat tempus, quo solvere debeat. Cum itaque in presenti casu obscure & indeterminate positum sit tempus solvendi, nec appareat, de quibus Kalendis actum sit, contra promissorem facienda interpretatio. Ex quo simul evidens, quam hiulca sit ratio communis, quando asserunt, interpretationem esse faciendam contra eum, qui verba protulit. Nam hac lex loquitur de stipulatore, qui Kalendis Januariis stipulatus fuerat, & sic verba protulerat tanquam interrogans, nec tamen contra eum fit interpretatio.

§. 22. Sicuti jam regulariter contra stipulatorem facienda est interpretatio, ita idem applicandum ex eadem fundamenti dati ratione ad *donationem*. Regulariter enim & ibi donatarius suam quaerit utilitatem, non donans, ergo si ambiguitas in donatione occurrat, contra eum facienda interpretatio. Huic vero assertioni directio contradicit Coll. Jur. Arg. *tit. de pact. n. 84.* & ambiguitatem pacti in donatione potius semper nocere debere donatori statuit. Verum fundamentum, quod in hac regula supponit, minus evidens, & inadæquatum est, unde non potuit non talis emergi conclusio. Scilicet respiciendum esse putat ad eum, qui legem vel pactum dixit, juxta verba *l. 39. ff. de Pact.* ibi: *in quorum potestate fuit legem apertius conscribere.* Jam vero exinde infert, quod dominus rei suae tantum legem dicere possit & non is, qui a domino accipit, adeoque & donatori tanquam domino imputari, quod rei suae non apertius legem dixerit. Verum hoc modo

tolle-

tollerentur plane illæ leges, quæ regulariter interpretati-
onem faciendam esse contra stipulatorem asserunt: nam
& promissor in stipulatione rei suæ deberet tantum legem
dicere, & sic contra eum potius regulariter facienda in-
terpretatio, quod tamen absurdum & contra rationem ju-
ris. Deinde nec rationem adæquatam in his verbis *l. 39. ci.*
latere, postea §. 25. declarabitur. Et denique, si aliqua
vis in hoc argumento superesset, ad contractus bilaterales
tantum ratio decidendi pertineret, de quibus etiam *l. 39. ci.*
tantum loquitur. In his enim facilius quilibet contra-
hentium pactum adjicere potest, & sic utilitatem suam
quærere. In unilateralibus autem negotiis unus regulari-
ter quærit utilitatem, & sic omnino ipsi imputatur, si non
apertius locutus. Hoc non nego, posse contingere, ut ali-
quando contra donatorem interpretatio sit facienda, si
nimirum circa res donatas peculiare interesse respexerit,
eodem modo, ut in stipulatione: at pro regula id minime
venditari potest.

§. 23. In contractibus *mutuis* ubi scilicet ab utraque
parte quid præstandum, itidem fundamentum datum ap-
prime applicari potest. Cum vero in his uterque contra-
hentium utilitatem suam quærat, & in contrahendo atten-
dat, exemplo emtionis venditionis, ubi emtor viliori com-
parandi, venditor cariore distrahendi votum gerunt *l. si vo-
luntate §. C. de rescind. vendit.* respiciendum erit, qua rati-
one regula in hisce negotiis sit intelligenda. Videlicet u-
tilitas est vel *ordinaria*, quæ ex natura contractus cujus-
cunque vel rei dependet; vel *extraordinaria*, quam con-
trahentes *singulariter* intendunt v. c. per pactum contractui
adjectum, quæ alias naturæ contractui non inest. Quod si
quæstio est de ordinaria utilitate, secundum naturam con-
tractus interpretatio est facienda, cum illa semper subin-
telli-

telligatur, nisi aliter res fuerit dilucide pactis mutuis definita. Sicuti jam in emtione venditione perfecta, antequam res vendita tradatur, periculum ejus ad emtorem spectat §. 3. *Inst. de Emt. vend. tot. t. ff. de per. & commod. rei vendit.* ita non dubium, quin si ita in instrumento venditionis scriptum sit: *Promitto me rem venditam non deterioratam, sed prout nunc est, hoc vel illo die restitutum,* hoc ipso casus seu damnum fatale venditori præjudicari non possit. Si enim hoc intendisset emtor, clarius id exprimere debuisset, cum verba illa tantum eo respiciant, ne ipse venditor sua culpa vel dolo rem deterioret. Neque enim renunciatio jurium aliter quam specificè fieri potest, cum ad non cogitata non extendatur. Si enim alter contrahentium hoc intendisset, merito loqui apertius clarius & magis specificè debuisset. Exinde quoque dependet decisio quaestionis, [quod incidenter saltem addo, quamvis alias fidejussio, quæ stipulatione perfici debet, ad contractus unilaterales referenda] an fidejussores censeantur renunciassè beneficio excussionis & divisionis, si fidejussionis instrumento inserta sit clausula, *sämtlich und sonderlich/ einer für alle/ und alle für einen als ein selbst-schuldiger?* Video hic Dd. in diversa abuisse. *Gail. lib. 2. obs. 28. n. 3.* renunciationem hæc clausulas involvere autumat, quod alias verba illa nihil operentur, cum tamen in contractibus nulla clausula deberet esse otiosa. Tuentur quoque hanc sententiam *Mev. 9. Dec. 187. Coler. de Proc. Execut. P. 1. c. 10. n. 395.* Cæterum illam in praxi non esse receptam attestatur *Illustr. Dn. Stryk. de Caut. Contr. S. 2. c. 6. §. 22.* quam etiam sequuntur *Excell. Dn. Schilt. in pr. Jur. Rom. Ex. 48. §. 30. Struv. Ex. 47. th. 44. Cothman. vol. 1. resp. 22. & 2. resp. 26.* quam etiam jurium principiis convenientiorem utique existimo. Sunt enim verba hæc ambigua & duplicem ad-

D

mit-

mittunt sensum, vel ut videantur renunciassse suis beneficiis, vel etiam ut illud videantur expressisse, quod alias naturæ negotii convenit. Cum vero in tali ambiguitate interpretatio fieri debeat secundum naturam contractus, dicendum est, fidejussores id expressis verbis promittere voluisse, ad quod alias ex natura contractus erant obligati. Si enim hoc intendisset creditor, ut fidejussores suis beneficiis renunciare deberent, certe merito contra eum facienda interpretatio, quod singularem utilitatem quarens, non locutus fuerit apertius.

§. 24. Quod vero diximus interpretationem secundum naturam contractus in tali casu fieri debere, intelligendum hoc modo, *si ex illa ambiguitate non appareat, contrahentes revera dissensisse*: Nam ita contractus ex defectu consensus non subsisteret, quod etiam in stipulationibus merito locum habere debet. Talis ambiguitas occurrit in *l. 83. §. 1. ff. de V. Obl.* Ubi stipulator Stichum stipulando de alio senserat & de alio promissor, quo casu nihil actum fuisse dicitur. Ut itaque hic male applicaretur regula in *l. 38. §. 18. eod.* quod in stipulationibus cum quæritur, quid actum sit, verba contra stipulatorem interpretanda sunt; dissensus enim contrahentium excludit omnem interpretationem & indicat, nihil actum esse. Idem in emtione venditione observandum, quando contrahentes dissentiant vel in pretio vel in ipsa merce vid. *l. in venditionibus 9 ff. de contrah. Emt. V.* Quando ergo ambiguum est, utrum contrahentes in venditione intellexerint Florenos Misnicos, an vero Hollandicos, primo respiciendum, an revera hic dissenserint & emtor hos, venditor alios intellexerit, quo casu emtio esset nulla. Si vero non constaret de dissensu, veluti quod lis oriatur inter utriusque heredes, tunc interpretatio ex natura ei formari

mati posset, habito respectu ad pretium & rem ipsam & alias circumstantias, quæ indicabunt, de quibusnam florenis sermo inter contrahentes fuerit.

§. 25. Ubi vero controversia incidit de *utilitate extraordinaria*, quæ non ex natura rei aut *contractus* dependet, ibi in genere interpretationem faciendam contra eum asserimus, qui illam utilitatem singularem & extraordinariam quæsit, sive sit emtor sive venditor, sive locator sive conductor. Tunc enim ex merito recte imputatur, quod *legem h. e. pactum*, quo utilitatem illam sibi quæsit, non *conscripsit aperiens*. Et huic respicit jam Jctus in *l. 39. de Pact.* ut ita non præcise sit respiciendum ad eum, qui pactum protulit vel conscripsit contractum, sed qui ita protulit verba, ut per illa sibi singulariter prospiceret. Et ita commodam jam interpretationem recipiunt omnes leges, quæ torserunt valde Doctorum plurimorum ingenia.

§. 26. Equidem ut plurimum Leges asserunt, contra venditorem & locatorem interpretationem fieri debere: ut in *l. 9. de pact. l. 21. & 33. ff. de contr. E. V.* Verum non eo sensu quasi inde generalis regula sit exstructa, sed sicuti Triboniano non infrequens fuit, in compilatione Legum mirifice textum dissecare, & omisso casu, rationem decidendi, quæ tamen ex casu, cui adjecta erat, sæpius limitationem accipit, tantum nobis obtrudere, ita & cum hisce legibus comparatum esse censeo. Apparet hoc evidentissimo ex *l. 21. cit.* ubi textus indicat, quæsitum Labeonem fuisse de casu, quo venditor per pactum adjectum specialem intenderat utilitatem, & ita jam respondet, *obscuritatem pacti nocere potius debere venditori, qui id (pactum per quod sibi prospicere voluit) dixerit, quam emtori & c.* Deinde cum regulæ in jure desumi soleant ab eo, quod plerumque fieri soleat *l. 3. 5. 6. ff. de LL.* plerumque autem con-

ringere soleat, ut venditor aliquid excipiat in venditione, ut & locator, adeoque singularem utilitatem quærat, hinc etiam factum, ut aliquando Jcti generaliter hac in materia sint locuti, ut in *l. 172. pr. de R. J.* supponentes tamen semper terminos habiles, ceu Papinianus in *l. 39. de pact.* clare addit: Indicat enim, sibi sermonem esse de casu, ubi venditor & locator legem contractui scripserant, & sic suam utilitatem quæsierant, inde etiam addit: *in quorum fuit potestate legem apertius conscribere.* Pari ratione etiam in *l. 33. ff. de contr. E. V.* casum ejusmodi supponit Jctus, ubi venditor legem contractui dixerat, scil. hanc: *flumina stillicidia uti nunc sunt, ut ita sint.* Ambiguitas hujus pacti in eo latitat, quod hoc vel ita possit intelligi, ut etiam emptor stillicidia suscipiat ædificiorum vicinorum, vel ut vicinis necessitas sit imposita stillicidiorum excipiendorum vid. *l. si arborem. 17. §. 3. ff. de S. præd. Urb.* Si jam controversia oriatur inter emptorem & venditorem & ille asserat, ædes emptas servire, sibi autem liberas ædes esse venditas, contra venditor regerat, se satis hoc explicasse in pacto adjecto, dicitur venditori nocere debere pactum in *l. cit. 33.* Cum enim hic liberas ædes tradere & nisi liberæ sint, in venditione hoc omnino exprimere clare debeat, quia eo ipso & pretium minuitur, illa vero formula, quæ apud veteres frequens erat. vid. Briffon. *de Formul. lib. 6. p. 553.* hunc sensum in dubio non habeat, *cit. l. 17.* recte dixit Jctus contra eum fieri debere interpretationem: cum enim per hanc clausulam singulariter sibi voluerit prospicere, ne postea servitutum fundo in hærentium nomine conveniretur ab emptore, imputatur merito ei, cur hoc non fecerit apertius.

§. 27. Ex hisce igitur apparet, quam caute in ejusmodi regulis, quæ in jure nostro occurrunt, versari debemus,

mus, nec verba captare, aut cum vulgo dicere *verba generalia etiam generaliter sunt explicanda*. Ubi enim ex præjudicio præcipitantia animam legis h. e. rationem non scrutamur, sed verbis tantum prout jacent tenaciter inhaeremus, sæpe in intricatissimas difficultates incidimus, ex quibus emergere vix valeamus. Optandum foret, ut majori prudentia & peritia compilatores in construendis & conglomerandis legibus usi fuissent, nec nobis tam læpe laceratas leges obstruxissent, ex quo tamen non potuit non istiusmodi male cohærens (nisi penitus aliunde lumen accipiat) structura legum oriri. Possent id pluribus declarari exemplis, si hanc digressionem instituti & brevitatis ratio non cohiberet. Unicum saltem, ex quo etiam nostrum fundamentum quodammodo infringi posse videtur, in medium producere è re esse duco. Suggestit hoc Javol. in l. 3. ff. de const. Princ. ubi asserit, *beneficia Imperatoris esse quam plenissime interpretanda*. Hoc posito, dabitur casus, ubi pro eo fieri debeat interpretatio, qui singularem utilitatem per beneficium Principis sibi quærit. At vero juxta nostram regulam merito Regula invertenda, & contra eum interpretatio facienda. Quid igitur dicemus? num vela retractemus? Id quidem sana ratio non admittit, cum regulam tam optime cum legibus cohærere ostendimus. Ante omnia ergo de mente hujus legis esset dispiciendum. Verum hanc incuria compilatorum nobis obstruxit, ut vix hariolari liceat, de quo casu illa sit intelligenda. Nam & hic pro more antecedentia omittit, ex quibus tamen hæc tanquam consequentia restringi deberent. Si enim ita crude Regula accipiatur, uti quidem eam nobis exhibuit Tribonianus & rationi & communi praxi repugnat. Concedunt enim communiter interpretes, beneficia ex mera gratia concessa a Principibus posse revocari, cæteris paribus,

Carpz. 1. Dec. 87. n. 16. Enenckel. de priv. l. 3. c. 2. Myl. ab Ehrenb. de Princ. & Stat. Imp. c. 49. §. 10. Qui ergo potest beneficium revocare, non concedet, ut quam plenissime contra se interpretatio fiat. Imo licet privilegia conventionalia (quæ tamen an beneficiorum, quæ ab Indulgentia Principis proveniunt, nomine venire possint, valde dubito) supponamus, tamen rursus ex natura contractuum & pactorum interpretatio esset facienda. Transeunt enim in naturam contractus, Myl. ab Ehrenb. cit. l. §. 11. & sic eodem cum privatis jure uti deberet Princeps concedens privilegium. Unde vix probari potest sententia Obrechtii de Jurisdic. disp. 7. th. 48. existimantis, contra dominum fieri interpretationem debere, si Vasallus pagum aliquem cum jurisdictione titulo oneroso acceperit. Cum enim Vasallus singularem utilitatem quærere voluerit, loqui apertius debuisset. Deinde adhuc primaria quæstio esset excutienda, an & qua ratione interpretatio doctrinalis in beneficiis Principum locum habere posset? Nam & Paulus ipse in l. ex facto 43. pr. ff. de V. & Pup. substit. fatetur, beneficia principalia ipsos Principes solere interpretari. Imo adhuc evidentius Neratius in l. 191. ff. de R. J. respondet, Principum esse æstimationem, quem modum beneficiorum suorum vellent esse. In horum ergo arbitrio positum erit privilegiū restringere & extendere. Imo & praxis hic communiter repugnat. Quin & Practici ubique fatentur privilegia & immunitates esse stricti juris vid. Mev. 3. Dec. 309. n. 8. & 2. D. 173. n. 1. & 4. Dec. 321. n. 4. & quidem ex satis firma ratione, quod illa, quæ contra rationem juris recepta sunt [qualia sunt privilegia] non sunt producenda ad consequentias l. 14. ff. de LL. Quid notius, quam concessa venatione simpliciter tantum transire minorem, & concessa Jurisdictione simpliciter, tantum competere bassam? In hoc

hoc enim plerosque consentire palam est. vid. allegati ab Ill. Dn. Stryk. de Us. Mod. tit. de Jurisd. §. 13. Schilt. Ex. 6. th. 10. ubi asserit, rationes a dissentientibus afferri solitas, inter quas etiam illa l. 3. cit. est, videri τὸ ἐν ἀρχῇ αἰτεῖν. Aut ergo regula illa falsa est, aut vero dicendum, omnino illam aliter intelligendam & maxime restringendam. At si nostræ assertioni non contradicit.

§. 28. Superatis ergo tot difficultatibus, quas alias hic offendimus, facilior jam aditus erit ad l. 44. ff. de Contrab. E. V. quæ aliastam mirifice vexata est. Dixi jam superius, tentasse in illa lege correctionem Cujacium minime tamen approbandam. Ubi vero ulterius jam in ἀνάλυσιν hujus legis inquirō, deprehendo Colleg. J. Arg. tit. de pact. n. 84. valde probare Cujacii correctionem, adeo ut asserat, nullum idoneum exemplum vel argumentum ab iis, qui Cujacii mutationem impugnarunt, hæctenus allatum esse, quo ostenderetur, emtorem quoque legem contractui dicere posse. Sed supra jam ostendi fallax hoc argumentum esse, imo qui saltem legem attentius perlustrat, exemplum in promptu habet, ubi etiam emtor legem contractui dicere possit, uti in ipsa analysi hujus legis dicemus. Ipse Gothofredus in not. eandem lectionem Cujacii approbat: motus ex verbis legis: *nec refert quanti sit accessio, & post: plerasque res aliquando propter accessiones emimus.* Sed illæ rationes aliunde spectant, nam duplex quæstio in textu continetur. Casus est talis: Cajus a Sergio emerat fundum, pactusque erat, accedere debere fundo Stichum servum. Cum jam de tradendo servo Sergius admoneretur, & vero plures Stichos haberet, apparuit, de alio emtorem & de alio venditorem sensisse, hinc duplex quæstio oriebatur: 1) *utrum contractus valeret* 2) *Si valeret, contra quem in hoc casu facienda interpretatio.* Ad primam respondet Paulus
fundi

fundi venditionem valere, cum sufficiat, quod de re principali consenserit, licet de accessoria ambiguitas orta esset. Sed objiciebatur, posse sæpe plus esse in accessorio, quam in principali: *Plerasque enim res*, pergit J. C. tus, *aliquando propter accessiones emimus, sicut cum domus propter marmora & statuas & tabulas pictas ematur*, ut ita ad principale non semper respici possit in quæstione: utrum contractus valeat. Sed & hoc rejicit Paulus per verba: *nec refert quanti sit accessio*, ut hinc minus recte a Gothofredo hæc verba ad alteram quæstionem sint traducta. Evicto ergo, quod valeat emptio venditio, jam porro respondet ad alteram quæstionem, scilicet contra emptorem in hoc casu faciendam esse interpretationem. Nec aliter decisio formari salvis iuris principiis potuit, cum, ut in casu ostensum, hic emptor per pactum, quod venditioni adjecerat, (cei optime etiam observat Accurs. *in not. ad l. 34. cit.* licet hoc divinatorium putet sed frustra Bachov. *ad Treutler. §. 29.* citandus) singularem utilitatem sibi quæsierit, ut hinc merito ipsi imputetur, quod non locutus fuerit apertius. Miror proinde Colleg. Jur. Arg. *cit. l.* asserere casum non esse dabilem, quo emptor quoque legem contractui dicere possit, cum tamen in textu allato ille clarissime contineatur, & infra §. 30. & 34. adhuc alii occurrent.

§. 29. Sed nec Bachovius hic intactus relinquendus, qui quidem *in not. ad Treutl. P. I. disp. 6. th. ult. lit. b.* correctionem Cujacii improbat, sed tamen hujus textus verum fundamentum non tangit. Audiamus eum, *Aequitas*, inquit, *plane suadet, ut in specie d. l. 34. venditori electio detur: quia cum servus partem faciat rei venditæ, venditoris autem sit judicare pretium rei venditæ, etiam jus erit dicere, quam rem venditam velit, ne alias ipsi per emptoris electionem iniqua conditio inferatur.* En vagum aliquod & male cohærens funda-

fundamentum subtilissimi alias Jcti. Recurrit ad æquita-
 tem aliquam singularem, quod ultimum refugium esse so-
 let eorum, qui nervum rei & negotii tangere nesciunt.
 Nihil hic singulare, nihil contra jus strictum, sed omnia
 jurium principiis communibus conformia in *cit. l. 34.* oc-
 currere, jam §. antec. secundum datum fundamentum de-
 monstratum. Quid ergo opus, in singulari æquitate hic
 refugium quærere? Et quænam demum illa cerebrina æ-
 quitas? Scilicet *quod venditoris sit, judicare pretium rei ven-*
ditæ. Male sane secundum Accursium. Potest hoc verum
 esse, quamdiu emtio venditio non est perfecta; sed ne sic
 quidem solius venditoris est, sed etiam sine omni dubio
 emtoris, quomodo enim alias in idem placitum tandem
 concurrere possent? Ast ubi sermo est de *emtione jam per-*
fecta, uti in nostro casu, quis tam ineptus foret, qui di-
 ceret, jam venditoris esse pretium judicare? Id vero mi-
 nime concedendum. Sed pergit porro: *Facit quod in l. 90.*
de Contrab. E. V. eadem ratione dicitur, si conventum sit sexa-
ginta dolia ex centum accessura, venditoris esse, dare quæ ve-
lit. Certe gratias ago Bachovio, quod mihi novum argu-
 mentum firmandi meam sententiam suppeditet. Ille sane
 male inde concludit: Ergo æquitas singularis in nostro tex-
 tu latitat. Revocemus legem ad nostrum fundamentum
 & res plana erit. Emit emtor ex pluribus doliis sexagin-
 ta, nec expressit, quænam sibi sint tradenda. Quod si ejus
 interfuit, de certis potius vasis actum esse, uti simili in ca-
 su dicitur in *l. 99. de Verb. Obl.* merito ipsi singularem utili-
 tatem sectanti, imputandum, quod non locutus apertius,
 nec ab initio venditionis selegerit dolia, quæ emere vellet.
 Revera ergo hic fluctuat subtilitate sua, quod & ex sequen-
 tibus apparet. *Et igitur, pergit, regula superior ex l. 33. ff. de*
Contr. E. V. patietur limitationem, si ratio & æquitas diver-
 sum

E

sum

sum suadeant, aut ad alia non substantialia contractus aut potius ad ambiguam orationem & propositionem erit referenda. Sed nec æquitatem singularem, uti dictum, hic agnosci-
mus, multo minus limitationem, quia, nec in *d. l. 33.* regula continetur, sed tantum exemplum ad regulam refertur. Exempla autem non exhauriunt naturam regulæ. Altera responsi, quam fluctuante animo adjungit, adhuc rem magis involvit. Dicit regulam *d. l. 33.* ad alia non substantialia esse referendam. Sed unde hoc? Magis hoc divinatorium dicere possemus, ac quidem illud, quod Accursio imputat. Et nescio sane, an casus in *l. 33. cit.* possit loqui de non substantialibus contractus emtionis, cum eodem modo de accensione servitutum loquatur, uti quidem *l. 34.* Denique quod regula ad ambiguam orationem fit referenda, extra controversiam est, & supra satis demonstratum. [Sed monstret, quæso Bachovius, in *cit. l. 34.* non esse ambiguam orationem. Ambiguum enim certe erit, quod in alterutram partem dici potest. Miror sane, acutissimum alias Jctum nihil minus implevisse hic, quam officium boni interpretis.

§. 30. Sed adhuc scopulus superest superandus, qui & non raro interpretes offendere suevit. Occurrit hic in *l. insulam 13. ff. qui pot. in pign. hab.* ubi Paulus talem format casum: *Insulam* (antea scilicet locatam pro annua pensione) *tibi vendidi & dixi prioris anni pensionem mihi sequentium tibi accessurum, pignorum ab inquilino datorum jus utrumque secuturum.* Hic concurrunt duo pacta: alterum de *lucranda pensione anni prioris*: alterum de *pignorum ab inquilino datorum communione.* Oriebatur controversia, si pignora ad utramque pensionem non sufficerent, cui nam hoc nocere deberet, utrum emtori an vero venditori. Respondet Jcti, Nerva Proculus & Paulus, jus omnium pigno-

gnorum primum ad venditorem pertinere, ob rationem: quia nihil aperte dictum esset, an communiter ex omnibus pignoribus summa pro rata servetur, si quid superesset, ad se (emtorum:.) Quis vero hic apertius loqui debuit? Sine omni dubio emtor. Est enim hic quaestio de usu pignorum pro annua pensione datorum. Cum autem tot sint debita, quod annuæ præstationes, & sic pignora ad antiquius debitum referenda, male fecit emtor, quod, si hoc intendere, ut summa ex omnibus pignoribus pro rata servaretur, & sic de usu communi pignorum etiam non sufficientium ad utramque pensionem quilibet pro rata participaret, id non apertius expresserit. Sectari enim singularem utilitatem voluit contra rationem pignorum: Ergo & clarius loqui debuisset. Unde & colligunt hanc regulam: *conventio hæc, ut pignora pertineant ad utrumque, intelligitur eo ordine, quo solvi debet: principale debet, nisi aliud actum*, quæ tamen tantum est conclusio Regulæ nostræ supra datæ. Vid. Salgado de Samoza in *Labyr. p. 1. c. 10. n. 33.* Bartol. & Dion. Gothofr. *ad cit. l. 34.*

§. 31. His ita jam secundum leges bonæ interpretationis resolutis, apparet, nullum quoad hanc materiam in nostro jure occurrere antinomiam, aut decisionem dissonantem, sed omnia plana & certa constare ratione, quin potius interpretum incommodam explicationem ad multa dubia & infinitas difficultates vitam patefecisse. Simul inde constat, quam vana sit persuasio eorum, qui optime jus Naturæ ex legibus Romanis addisci posse autumant, nec necesse esse, ut quis, antequam ad sacra juris Romani accedat, prius demum imbuatur principiis veris juris Naturæ. Hoc enim demum est, ordinem rei pervertere, omissisque fontibus consecrari rivulos & illotis manibus opus aggredi. Sunt utique leges Romanæ pleræque con-

clusiones ex principiis juris Naturæ: at qui conclusiones rite interpretari & ex principiis deducere intendit, næ principiis illis jam antea tinctus & imbutus esse debet. Nec video qua ratione quis in interpretatione harum legum jamjam ex communi principio explanatarum secure progredi possit, nisi Juris Naturæ prudentiam, ex qua Jcti Romani conclusiones illas deduxerunt, in subsidium & auxilium vocaverit.

§. 32. Nihil jam superest, quam ut ostendamus qua ratione regula à Jctis nostri temporis fuerit ad casus speciales applicata, quod tamen paucis exemplis tantum ostendam. Nam omnes conclusiones inde deducere & coacervare, esset infinitum, imo forsân otiosum, cum principiis bene positis, conclusionum series in promptu sit.

§. 33. Manifesti juris est, nomine cessio vel in solutum dato, verum tantum non etiam bonum nomen esse præstandum *l. si nomen. 4. ff. de act. & Hered. vend.* quod tamen limitatur in *d. l. nisi aliud conventum sit.* Hinc quæstio exsurgit: an hoc credatur factum, si ex pacto debitor, qui cessit, in se ejus debiti exactionem receperit, **daß er wolle die Einforderung für Berichte thun?** Respondet Mev. *1. Dec. 182.* primitus ad mentem paciscentium respiciendum esse, & unde illa appareat, deducit plenius. Si autem de illa non constet, superest ut inquiramus, quomodo interpretatio sit facienda; scilicet contra eum, qui in solutum accepit. *Sibi enim,* inquit recte Mevius *cit. l. imputare debet, qui in solutum accepit, quod legem* [seu pactum per quod singularem intendebat utilitatem scil. ut cedens nominis periculum susciperet] *non dixerit apertius, ideoque contra eum fieri interpretatio.*

§. 34. Quæstio est, an verba in Contractu venditionis: **Das Haus solle verkauft seyn eigenthümlich / qvitt und**

und frey ohn einige Beschwerden / significant immunitatem ab oneribus publicis, an vero tantum libertatem a nexu quodam speciali? Prius certe in ambigua oratione, ut hic, dici nequit, cum talis formula nunquam eo sensu usurpari solita sit, ut vendita ab oneribus publicis immunia faciat. Et licet forsitan emptor hoc intellexerit, imo etiam intenderit, tamen contra eum utique interpretatio erit facienda, quia iis verbis singularem utilitatem quærere voluit Mev. 3. Dec. 180. Rursus ergo occurrit hic casus, ubi interpretatio contra emptorem facienda, sicuti in l. 34. ff. de contrah. E. V. Dissentit quodammodo B. Dn. Brunnem. ad l. 39. de Pact. hunc casum ex Mevio proponens. Addit tamen ibidem alium casum ex Cujac. ad L. Publica. s. ult. ff. de pos. si quis fateatur penes se habere meam pecuniam sc. plus minus 100. thalerorum, ubi interpretationem contra eum faciendam esse qui potuit loqui clarius asserit.

§. 35. Proponit idem Mevius 7. Dec. 373. aliam quaestionem; *utrum vendita domo simul adiacens domuncula eine Bude sub venditione comprehendatur, supposito, rescribi non posse quideam de re dictum sit?* Varie hæc res decidi potest. Si constat domunculam esse ædium pertinens, simul intelligitur vendita, & ita interpretatio contra Venditorem facienda, quod hanc non exceperit, si sub venditione illam comprehendere noluit. Si autem hoc dubium sit, puto hic contra emptorem fieri debere interpretationem, cum ille merito hoc casu singularem utilitatem intendens debuisset loqui clarius.

§. 36. Illam vero conclusionem, quam affert Borcholt. P. 2. cons. 16. p. 104 puto plane invertendam esse. Dicit videlicet, Privilegium a Principe per modum contractus inferiori concessum contra Principem esse interpretandum. At cur non etiam contra privatum, si hic singularem in-

tenderit utilitatem, quod communiter fieri suevit. Sed de hoc casu plenius jam actum supra §. 27.

§. 37. In jure feudali quaestio movetur, utrum dominus sine mentione pretii de feudo aliquem investiens possit postea pretium pro feudo exigere? Hoc evidens est, & ex natura feudorum constat, quod regulariter per se & sua natura feudum non sub praetextu pecuniae i. e. occasione ejus, sed solo amore & honore domini ejus benevolentia acquiri debeat Finckelthaus. *Feud. controvers. disput. 2. th. 4.* adeoque circa conventionem & speciale pactum non inest feudo, ut pecunia pro eo praestari debeat Struv. *Synt. jur. feud. c. 4 aph. 15. n. 2.* Unde & plurimi feudum emptum improprium dicunt, quod quidem jam in medium relinquo. vid. interim Finckelth. & Struv. aliique citati in Gothofr. Anton. *jure feudal. disp. 1. §. 7. in not. lit. f.* ibique sententia Excell. Dn. Jo. Sam. Stryk. Illud interim certum est dominum pretium exigere non posse. Si enim hanc singularem utilitatem intendisset, quae ut dictum, citra conventionem non inest feudo, clarius loqui & pretium exprimere debuisset: hinc fit contra eum interpretatio. Dn. Beier J. C. tus Lipsiensis *in delin. Jur. feudal. c. 3. §. 38. seqq.*

§. 38. Cum aliquando quaestio moveretur, utrum impensas pro lapidibus molaribus ferre deberet locator an conductor molendini? exacte Mev. 4. *Dec. 41.* hanc quaestionem excussit secundum illa, quae hactenus exposuimus. Primo, inquit, sequendum esse quod dictum, si de eo non constat, quod in ea regione consuetudinis; Ubi nec hujus certitudo, impensam esse onus locatoris, quia non fructus sed ipsius rei est & praecipua pars molendini sunt lapides molares. Hinc porro infert locatori esse imputandum, quod legem contractui non apertius dixerit. Referendus etiam huc ille casus, quem secundum nostram regulam

lam decidit 6. Dec. 393. de constituyente solvere pro alio, si facta cum ipso liquidatione, & discussis rationibus constitisset, ipsum debere, ubi quærebatur, an reo mortuo, antequam rationes discuterentur, nihilominus constituens conveniri possit, quod negavit, cum stipulator hic clarius loqui debuisset, si hoc intendisset.

§. 39. Cæterum cum sæpius accidere possit, ut titulo locati concedatur alicui jurisdictionis, non raro controversi solet: an etiam merum videatur concessum imperium, si de hoc in literis concessionis haud expressa fuerit facta mentio, Carpzov. P. 2. C. 4. Def. 6. cum Colero & Menochio hoc affirmat, ne scilicet confusio Jurisdictionum oriatur, contral. 23. C. de Testam. *Ac imputet sibi, inquit, locator, aliusve concedens quod legem contractui non dixit apertiore, ut pro in merito fiat contra ipsum interpretatio.* Videmus hic applicatam esse l. 39. ff. de Pact. prout communiter i. e. secundum verba, accipit suevit, dum contra locatorem interpretationem fieri debere in hoc casu Carpzovius asserit. Sed ab hac sententia haud pauci recedunt, ut Struv. Synt. Jur. Feud. c. 6. aph. 18. n. 4. Illustr. Dn. Stryk. Us. Mod. tit. de Jurisd. §. 13. Meischner. Dec. 23. n. 37. Affirmantium opinio maxime in eo quoque fundamentum suum quærit, quod ex legibus Romanis de moderna jurisdictionis forma non sit censendum. Mev. 4. Dec. 290. num. 7. Id quidem utique concedendum est: sed superest tamen illud dubium, quod & hodie jurisdictionis sit vel superior vel inferior, & sic distinctas recipiat partes, & quod superior graves arduasque contineat causas & sic merito specialem concessionem requirat, cum talia in dubio non præsumantur facile concessa. Ea enim in generalem concessionem non veniunt, quæ quis verosimiliter non fuit concessurus Fab. in C. lib. 3. tit. 12. def. 17. n. 8. Quibus præsuppositis, invertendam puto regulam

gulam Carpzovii; & dicendum contra conductorem esse interpretationem faciendam, quod singularem utilitatem respiciens non fuerit locutus apertius. Atque sic etiam exemplum haberemus, ubi contra conductorem esset facienda interpretatio. Possent etiam ex pactis Gentium publicis, foederibus, instrumentis pacis, exempla addi, & hujus regulæ usus demonstrari, sed id quidem instituti & temporis ratio jam non fert, cum talia omnia facile secundum hæctenus dicta decidi & excuti possint.

F I N I S.

COROLLARIA.

I.

Legitimatio effectum habet, etiamsi tantum sponsalia intervernerint, & unus ex desponsatis ante nuptias mortuus sit.

II.

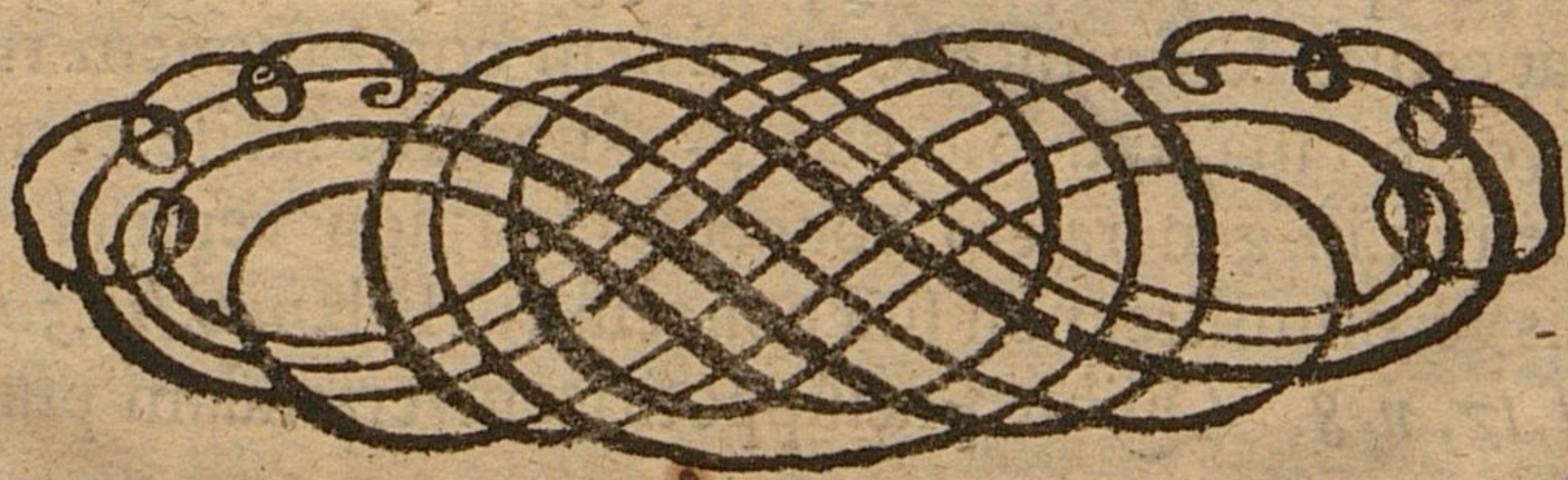
Non vero effectum habet, si matrimonium in articulo mortis, ubi spes nulla vitæ superest, contractum.

III.

Distinctio in contractus bonæ fidei & stricti juris unice moribus & statui Romanorum convenit.

IV.

Subtilia in jure plerumque inutilia.

ULB Halle
003 392 503

3

Slb

VD 17

33
1700/60
16

DISSERTATIO JURIDICA
DE
INTERPRETATIONE
FACIENDA CONTRA EUM
QVI CLARIUS LOQVI
DEBUISET,

Occasione *l. veteribus. 39. ff. de pact.*

Quam
RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO,
DN.

FRIDERICO VVILHELMO,

MARCHIONE BRANDENBURG. ET ELECTORALIUM
PROVINCiarUM HEREDE, & reliqua,

IN ACADEMIA FRIDERICIANA,

Consensu Illustris Facultatis Juridicæ

PRAESIDE

JUSTO HENNINGO *Böhmer*

Jurium Licentiato,

Die XXIV. Novembr. Anno MDCC. horis consuetis

IN AUDITORIO MAJORI

publicæ disquisitioni subjicit

CAROLUS ANDREAS KERSTEN,

Magdeburgensis.

4
Hale, Typis CHRISTOPH. ANDREAE ZEITLLRI, Acad. Typogr.

